

ინფორმაციის მიღების უფლება შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორის მიერ კონტროლის განხორციელების კონტექსტში

I. შესავალი

შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება კვლავ ინარჩუნებს ყველაზე პოპულარული სამეწარმეო საზოგადოების სტატუსს, რასაც ყოველწლიურად რეგისტრირებული საზოგადოებების სტატისტიკური მონაცემებიც მოწმობს.¹ შპს-ის, როგორც იურიდიული პირის სამართლებრივი ფორმის, პოპულარულობას საქართველოშიც და სხვა ქვეყნებშიც ბევრი მიზეზი აქვს, თუმცა უმთავრესად მაინც პასუხისმგებლობის შეზღუდვის საკითხი რჩება. იმისათვის, რომ საზოგადოება სწორად მიმართულებით განვითარდეს და სიკეთე მოუტანოს თავად საზოგადოების პარტნიორებს და ქვეყანასაც, მისი სწორად გაძღოლა, როგორც ხელმძღვანელი პირის, ისე პარტნიორების მიერ თავიანთი უფლებების სათანადოდ გამოყენება უმნიშვნელოვანესია. ამ კუთხით, კონტროლისა და შემოწმების უფლება ერთ-ერთი ფუნდამენტური მნიშვნელობისაა, თუ, ბუნებრივია, იგი სწორად იქნება აღქმული და გამოყენებული. კონტროლისა და შემოწმების უფლების გამოხატულებაა ინფორმაციის მიღების უფლება. ბიზნესურთიერთობებში სათანადო ინფორმაციის ქონა მძლავრი იარაღია. ქართულ სინამდვილეში ხშირია შემთხვევები, როდესაც შპს ამხანაგური ტიპის საზოგადოებების სანყისებითა და მიდგომებით იმართება, პარტნიორი იმავდროულად ხელმძღვანელი პირიცაა, შესაბამისად, ხელმძღვანელისა და პარტნიორის უფლება-მოვალეობებს შორის გამიჯვნა ხშირ შემთხვევაში მხოლოდ დოქტრინულად ხდება. ინფორმაციის მიღების უფლება პარტნიორის არაქონებრივი უფლებაა,² რომელიც პირდაპირაა

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი. ORCID: 0009-0007-0817-1049.

¹ ბიზნეს სექტორი საქართველოში, სტატისტიკური პუბლიკაცია, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, თბილისი, 2022, 25.

² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2023 წლის 2 მარტის №ას-1515-2022 განჩინება.

დაკავშირებული პარტნიორის მიერ თანამმართველობითი ფუნქციების სათანადოდ შესრულებასთან.³ ნაშრომში ინფორმაციის მიღების უფლება განხილულია კონტროლის განხორციელების როგორც ინდივიდუალური, ასევე კოლექტიური საშუალების ჩრილში, რომელიც გამოხატულებას საერთო კრების საშუალებით პოვებს. სტატიაში ასევე განხილულ იქნება კონტროლის განხორციელების საშუალების არსი, ფარგლები და შეზღუდვის წინაპირობები.

II. ინფორმაციის მიღების უფლება, როგორც კონტროლის განხორციელების მთავარი ინსტრუმენტი

1. უფლების არსი და მოთხოვნის ფარგლები

ინფორმაციის მიღების უფლება პირდაპირ კავშირშია საკუთრების კონსტიტუციურ უფლებასთან, რადგან სწორედ ინფორმირებული პარტნიორი ახდენს საკუთრების, საზოგადოებაში საკუთარი წილის მართვას, საზოგადოებისათვის მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღებას და ა.შ. შესაბამისად, ინფორმაციის მიღება მხოლოდ ცნობისმოყვარეობის დაკმაყოფილებას არ ემსახურება, არამედ პარტნიორისათვის მიკუთვნებული ფუნდამენტური, ხელშეუვალი ხასიათის მქონე უფლებაა.⁴ პარტნიორები თანამმართველობითი ფუნქციებს ახორციელებენ საერთო კრების მეშვეობით, გამოხატავენ პოზიციებს და იღებენ შესაბამის გადაწყვეტილებებს, რაც, საბოლოო ჯამში, კონტროლის კოლექტიური მექანიზმია. ნებისმიერ პარტნიორს აქვს უფლება, დასვას კითხვა საერთო კრებაზე საერთო კრების დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებზე და მიიღოს ამომწურავი პასუხი. თუმცა საერთო კრება ხშირად არაა მოქნილი მექანიზმი ინფორმირების სურვილის დასაკმაყოფილებლად. სწორედ ამ კუთხით, მნიშვნელოვანია თითოეულ პარტნიორს გარანტირებული ჰქონდეს ინფორმაციის მიღების უფლება საერთო კრების გარეთ და იმავდროულად, ნებისმიერ საკითხთან დაკავშირებით. საყურადღებოა, რომ ინფორმაციის მიღების მოთხოვნა შესაძლოა პარტნიორს ჰქონდეს შპს-ის რეგისტრაციის დასრულებამდეც, წინარე შპს-ის არსებობის შემთხვევაში.⁵

„მენარმეთა შესახებ“ კანონის 146-ე მუხლის პირველი პუნქტი ავალდებულებს საზოგადოების ხელმძღვანელ ორგანოს, პარტნიორს მოთხოვნისთანავე, გონივრულ ვადაში მიაწოდოს ინფორმაცია საზოგადოების საქმიანობის შესახებ და

³ ბურდული ი., მახარობლიშვილი გ., თოხაძე ა., ზუბიტაშვილი ნ., ალადაშვილი გ., მალრაძე გ., ეგნატაშვილი დ., საკორპორაციო სამართალი, თბილისი, 2021, 377.

⁴ ბურდული ი., სააქციო სამართლის საფუძვლები, ტ. II, თბილისი, 2013, 56.

⁵ Römermann V., in GmbH-Gesetz Kommentar, L. Michalski, A. Heidiger, S. Leible, J. Schmidt (Hrsg.), 3. Auflage, München, 2017, §51a, m. 71.

მისცეს საქმიანი დოკუმენტაციის გაცნობის საშუალება. ინფორმაციის მიღების უფლება არაა „მენარმეთა შესახებ“ კანონის ახალი რედაქციის ნოვაცია, აღნიშნულ უფლებას იცნობდა კანონის წინა ვერსიაც. ძველი კანონის მე-3 მუხლის მე-10 პუნქტის თანახმად, ყოველ პარტნიორს ჰქონდა უფლება, მიეღო ინფორმაცია სანარმოს საქმიანობის შესახებ, ასევე მოეთხოვა პუბლიკაციისა და წლიური ანგარიშის წარდგენა და შეემონშებინა მიწოდებული ინფორმაცია თავად ან აუდიტორის მეშვეობით. აღნიშნული მუხლი განეკუთვნებოდა კანონის ზოგად ნაწილს, რომელიც მიემართებოდა კანონით მოცემული თითოეული იურიდიული პირის პარტნიორს. თუმცა იმავე კანონის 46-ე მუხლის მე-4 პუნქტი, რომელიც პირდაპირ მიემართებოდა შპს-ს, დირექტორს ავალდებულებდა, მიეწოდებინა პარტნიორისათვის მოთხოვნილი ინფორმაცია საზოგადოების საქმიანობის შესახებ და დაერთო ნება, გაცნობოდა წიგნებსა და ჩანაწერებს.

ახალმა კანონმა განსხვავებული მოწესრიგება აირჩია, კანონის ზოგად ნაწილში ჩანაწერი ინფორმაციის მიღებასთან დაკავშირებით, რომელიც უნივერსალურად ნებისმიერ იურიდიულ პირში პარტნიორის მიერ ინფორმაციის მიღების მინიმალურ უფლებას განსაზღვრავდა, აღარ არსებობს, ნორმატიულმა აქტმა თითოეული იურიდიული პირის მომწესრიგებელ თავში გაითვალისწინა კონტროლისა და ინფორმაციის მიღების უფლება თავისი შეზღუდვის ფარგლებით.⁶ უფლების განხორციელების სამართლებრივი კუთხით, აღნიშნული მიდგომა არ იწვევს პარტნიორის მდგომარეობის გაუარესებას, არამედ საკანონმდებლო ტექნიკის თვალსაზრისით განხორციელებული ქმედებაა და გამოხატავს თითოეული საზოგადოების პარტნიორისადმი არსებულ ინდივიდუალურ მიდგომას.

„მენარმეთა შესახებ“ კანონის 146-ე მუხლის რედაქცია იძლევა იმის თქმის შესაძლებლობას, რომ ამ მიმართულებით კანონმდებელმა გერმანული გამოცდილება გაიზიარა. ინფორმაციის უფლებას პარტნიორობაზე, საზოგადოების წევრობაზე დაფუძნებულ უფლებად განიხილავს როგორც ქართული, ასევე გერმანული სამართალიც, შესაბამისად, მისი გამოყენების შესაძლებლობა ეძლევა პარტნიორს მისი წევრობის კონსტიტუირების მომენტიდან წევრობის დასრულებამდე.⁷ კერძოდ, „შეზღუდული პასუხისმგებლობის შესახებ“ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის კანონის 51-ე (a) პარაგრაფი ავალდებულებს დირექტორს ნებისმიერ პარტნიორს, მისი წილის მიუხედავად, დაუყოვნებლივ მიაწოდოს საზოგადოების საქმიანობასთან დაკავშირებული ინფორმაცია და მისცეს საბუღალტრო და საანგარიშო წიგნების გაცნობის შესაძლებლობა. გერმანელი კომენტატორების თანახმად, ინფორმაციის მიღების უფლება არ იგივედება პირადი ხასიათის უფლებასთან და მისი განხორციელება პარტნიორს მესამე პირის მე-

⁶ „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 103-ე, 113-ე და 202-ე მუხლები.

⁷ Hillmann R., in Münchener Kommentar GmbHG, Band 2, H. Fleischer, W. Goette (Hrsg.), 3. Auflage, C.H. Beck, 2019, §51 a, Rn. 14.

შვეობითაც ძალუძს.⁸ თავად საკითხი, თუ რამდენად სარისკო შეიძლება იყოს ინფორმაციის თუნდაც სათანადო მინდობილობის საფუძველზე მესამე პირისათვის გადაცემა, დირექტორმა უნდა გადაწყვიტოს საზოგადოების საუკეთესო ინტერესის გათვალისწინებით. როგორც ქართულ, ასევე გერმანულ კანონმდებლობაში ინფორმაციის მიღების უფლება აღიარებულია იმპერატიულ ნორმად⁹ და პარტნიორთა შეთანხმებით მისი შეზღუდვა დაუშვებელია.¹⁰¹¹ პარტნიორს არ სჭირდება არანაირი პატივსაღები მიზეზი ან დასაბუთება, თუ რატომ ითხოვს ინფორმაციას, შესაბამისად, არც ხელმძღვანელს აქვს უფლება, მოსთხოვოს მათ ახსნა-განმარტებების წარდგენა.¹²

ინფორმაციის მიღების უფლება პირდაპირ დაკავშირებულია საზოგადოების საქმიანობასთან. შესაბამისად, მისი განმარტება ხდება ფართოდ და მოიცავს წესდებით როგორც გათვალისწინებულ, ასევე გაუთვალისწინებელ საქმიანობას. ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში თავად ინფორმაციის მიღების უფლება, როგორც პარტნიორის არაქონებრივი უფლება, რომლის შეზღუდვაც დაუშვებელია წესდებით, არაერთხელაა განმარტებული,¹³ თუმცა თავად „საქმიანობის“ შინაარსის ფართო განმარტებას გვთავაზობს გერმანიის სასამართლო გადაწყვეტილებები, რომლებიც, როგორც ზემოთ აღინიშნა, მოიცავს საზოგადოების მიერ წარმოებულ ნებისმიერ საქმეს და მასთან დაკავშირებულ ნებისმიერ დოკუმენტაციას.¹⁴ ამასთან, ხელმძღვანელი პირი პასუხისმგებელია გაცემული ინფორმაციის სისწორეზე.¹⁵

კანონის 146-ე მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული უფლების გარდა, აღნიშნული მუხლის მე-3 პუნქტი შეიცავს მითითებით დანაწესს პარტნიორის მიერ აუდიტის დანიშვნის შესაძლებლობის თაობაზე. კერძოდ, კანონის 174-ე მუხლი აფუძნებს კვოტაზე დამყარებულ უფლებას, – სულ მცირე 5 პროცენტის მფლობელ პარტნიორს უფლებას რთავს გარკვეული წინაპირობების გათვალისწინებით შეამონმოს საზოგადოების სამეურნეო მოქმედებები ან წლიური ფინანსური ანგარიშები სპეციალური აუდიტორის გამოყენებით. აღსანიშნა-

⁸ იქვე.

⁹ Zöllner W., Noack U., in GmbH-Gesetz, Bechische Kurz Kommentare, A. Baumbach, A. Hueck (Hrsg.) 21. Auflage, München, 2017, §51 a, rn. 2.

¹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 11 მარტის №ას-1046-2021 განჩინება.

¹¹ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2014 წლის 15 იანვრის №2/ბ-1000-13 განჩინება.

¹² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 28 სექტემბრის №ას-54-2022 განჩინება.

¹³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 2 აგვისტოს №ას-1571-2018 განჩინება.

¹⁴ BGH, II ZR 249/96 (1997).

¹⁵ Peters K., Informationsrechte und Geheimhaltungsverpflichtungen in Rahmen einer Due Diligence und daraus resultierende Haftungsrisiken, Aachen, 2002, 18.

ვია, რომ კვოტაზე დამყარებული უფლების არსებობა უცხო არ არის კაპიტალური ტიპის საზოგადოებებისათვის.

კანონი, მართალია, კონკრეტული უფლებით აღჭურავს პარტნიორს, თუმცა უფლება არ უნდა იყოს განხილული მხოლოდ ცალმხრივი სიკეთის მოტანის კუთხით, უფლებასთან ერთად პარტნიორი ინანილებს ასევე პასუხისმგებლობას, რომ იცოდეს საზოგადოებაში მიმდინარე მოვლენები.¹⁶ აღნიშნული ერთგვარ ირიბ პასუხისმგებლობად შეიძლება იქნეს აღქმული, რადგან კანონი პირდაპირ დათქმას ვერ გააკეთებს პარტნიორის მიერ ინფორმაციის მიღების სავალდებულოობის შესახებ. რადგან საზოგადოების პოლიტიკის, მიზნებისა და ინტერესების ფორმირება სწორედ პარტნიორთა მონაწილეობით საერთო კრებაზე ხდება და სწორედ საერთო კრების უფლებამოსილებაა წესდებაში ცვლილების შეტანა, მათ აქვთ შესაძლებლობა, ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა კიდევ უფრო მოქნილი გახადონ და კონკრეტული მექანიზმები გაითვალისწინონ ინფორმაციის მიღების გასამარტივებლად. ეს, უპირველეს ყოვლისა, პარტნიორებს მისცემთ საშუალებას, სათანადო ბერკეტები ჰქონდეთ საზოგადოებაში მიმდინარე მოვლენებზე დასაკვირვებლად.

გარდა ინფორმაციის უშუალოდ მიღებისა, რაც გულისხმობს სხვადასხვა მოთხოვნილი დოკუმენტაციის მიღებას, „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 146-ე მუხლის პირველი პუნქტის ბოლო წინადადების თანახმად, მოთხოვნისამებრ ხელმძღვანელმა ორგანომ უნდა მისცეს პარტნიორს შპს-ის საქმიანი დოკუმენტაციის გაცნობის შესაძლებლობა. აღნიშნული პირდაპირ ეხმიანება გერმანულ სამართალში დამკვიდრებულ ე.წ. „Einsichtsrecht“-ს, დოკუმენტაციის პირადად გაცნობის უფლებას. ინფორმაციის გადაცემა და დოკუმენტაციის გაცნობის საშუალების მიცემის პროცესების განსხვავება მდგომარეობს იმაში, რომ დოკუმენტაციის გაცნობისას პარტნიორი არ ითხოვს, მას გადასცენ კონკრეტული დოკუმენტაცია, არამედ იგი ადგილზე ეცნობა მათ და საჭიროებისამებრ ქმნის მისთვის საჭირო ინფორმაციას (ბუნებრივია, არ არის გამოირიცხული შემდგომ მოითხოვოს მათი გადაცემა). დოკუმენტაციის გაცნობის უპირატესობა მდგომარეობს იმაში, რომ როდესაც საქმე ეხება დიდი მოცულობის დოკუმენტაციას და პარტნიორმა რეალურად არ იცის, კონკრეტულად რა სახის ინფორმაცია აინტერესებს ან მიზანი მხოლოდ საქმიანობის ზოგადი გაცნობაა, რესურსები უმიზნოდ არ დაიხარჯოს. ამავდროულად, გასათვალისწინებელია, რა სახითაა დოკუმენტაცია მისაწოდებელი, – მატერიალური თუ ელექტრონული სახით.

¹⁶ ბურდული ი., მახარობლიშვილი გ., მალრაძე გ., შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება საქართველოში: არსებული რეალობა და რეგულატორული დეფიციტი, თბილისი, 2019, 170.

2. პარტნიორის მიერ უფლების გამოყენების საშუალებები, ადრესატი და ინფორმაციის გაცემის წესი

კანონი არ აკეთებს პირდაპირ დათქმას იმის შესახებ, თუ რა ფორმით და რა წესის დაცვით უნდა მოითხოვოს პარტნიორმა ინფორმაციის მიწოდება. პარტნიორის მიერ სათანადო, ზეპირი თუ წერილობითი ფორმით გამოვლენილი ნება, საკმარისია იმისათვის, რომ მოთხოვნა ჩაითვალოს წარმოშობილად.¹⁷ ამოსავალი წერტილია, ნების გამოვლენა გაცხადდეს სათანადო უფლებამოსილი პირის მიმართ. პარტნიორებმა შესაძლოა წესდებით გაითვალისწინონ მოთხოვნის წარდგენის კონკრეტული ფორმა, თუმცა აღნიშნულის დაუცველობა რამდენად უნდა გახდეს მოთხოვნის მიუღებლობის საფუძველი, საკამათოა. მსგავსი დანაწესის წესდებაში გათვალისწინება უნდა ემსახურებოდეს უფლების გამოყენების პროცედურულ გამარტივებას, უნდა ჰქონდეს შიდა ურთიერთობის დარეგულირების მიზანი და ვერ გახდება უფლების შეზღუდვის საფუძველი. ინფორმაციის მიღების უფლება მხოლოდ და მხოლოდ შესაძლოა გაფართოვდეს წესდებით და მისი შეზღუდვა დაუშვებელია.¹⁸

რაც შეეხება მიმართვის ადრესატს, „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 146-ე მუხლის პირველი პუნქტი ცალსახა მითითებას აკეთებს ხელმძღვანელ ორგანოსთან დაკავშირებით. აღნიშნული გამომდინარეობს იქიდან, რომ სწორედ ხელმძღვანელი ორგანოა საზოგადოებაში მიმდინარე პროცესების წარმმართველი (პოლიტიკის ყოველდღიურ ცხოვრებაში გამტარებელი), შესაბამისად, იგულისხმება, რომ ყოველგვარი ინფორმაცია მასთან იყრის თავს, თუ საპირისპირო არ იქნება დადასტურებული. ხელმძღვანელია ვალდებული, ინფორმაციის მიწოდება უზრუნველყოს „გონივრულ ვადაში“, რაც თავისთავად შეფასებითი კატეგორიაა, თუმცა გონივრულობა უნდა გამომდინარეობდეს გასაცემი დოკუმენტაციის ოდენობისა და მის მოსამზადებლად საჭირო დროისაგან.¹⁹ თუ პარტნიორმა მიიჩნია, რომ ჭიანურდება მისთვის ინფორმაციის მიწოდება, მას შეეძლება სარჩელით მიმართოს სასამართლოს და მოითხოვოს ინფორმაციის გაცემის დავალდებულება.

ინფორმაცია შეიძლება გადაიცეს როგორც მატერიალური სახით, ასევე ელექტრონულად,²⁰ თუ თავად პარტნიორი გარკვეული გარემოებების გამო არ ითხოვს მათ მიწოდებას კონკრეტული ფორმით. გასათვალისწინებელია მოთხოვ-

¹⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2014 წლის 12 ნოემბრის №2ბ/3113-14 განჩინება.

¹⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 28 სექტემბრის №ას-54-2022 განჩინება.

¹⁹ ბურდული ი., მახარობლიშვილი გ., თოხაძე ა., ზუბიტაშვილი ნ., ალადაშვილი გ., მალრაძე გ., ეგნატაშვილი დ., საკორპორაციო სამართალი, თბილისი, 2021, 379.

²⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 28 სექტემბრის საქმე №ას-54-2022 განჩინება.

ნილი ინფორმაციის მოცულობაც, რაც შესაძლოა გახდეს დოკუმენტაციის ელექტრონულად გაცემის დასაბუთების საფუძველი. თუ პარტნიორი ითხოვს დოკუმენტაციის აუცილებლად მატერიალური სახით გაცემას და აღნიშნული ითხოვს ფინანსურ რესურსებს, საკითხი უნდა გადაწყდეს იმის მიხედვით, თუ ვის დაეკისრება ნაკლები ფინანსური ტვირთი.²¹ დოკუმენტების დიდი მოცულობა არ წარმოშობს ხელმძღვანელი ორგანოს მიერ იმის უფლებამოსილებას, რომ მოსთხოვოს პარტნიორს ადგილზე მისვლა და დოკუმენტების გაცნობა, ხოლო წინააღმდეგ შემთხვევაში, უარი უთხრას მათ გადაცემაზე.²² როდესაც ხელმძღვანელი ორგანოს მიერ ინფორმაციის გაუცემლობის ერთადერთი არგუმენტი მისი დიდი მოცულობა და მოცულობის გამო მომზადების სირთულეა, აღნიშნული იმგვარ შეუძლებლობასთან უნდა იყოს დაკავშირებული და იმდენად დასაბუთებული, რომ გადანონოს ინფორმაციის მიღების უფლება,²³ რაც ძალიან რთული იქნება რეალურ ცხოვრებაში. თუ პარტნიორი ითხოვს დოკუმენტების ადგილზე გაცნობას, მას დოკუმენტაცია უნდა წარედგინოს იმ ფორმით, რა ფორმითაც დაცულია საზოგადოებაში, მატერიალური თუ ელექტრონული სახით.

3. ინფორმაციის მიღების უფლების შეზღუდვა

ინფორმაციის მიღების უფლების შეზღუდვა მოცემულია „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 146-ე მუხლის მე-2 პუნქტში, რომლის თანახმადაც, ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმა დასაშვებია, თუ არსებობს საზოგადოების არსებითი ინტერესის ხელყოფის რისკი და უარი სწორედ ამ რისკისაგან საზოგადოების დაცვას ემსახურება. უარი უნდა გაიცეს აუცილებლად წერილობითი ფორმით და აუცილებლად დასაბუთდეს. ფორმის დათქმა უარის შემთხვევაში ორივე მხარის ინტერესის დაცვას ემსახურება. ერთი მხრივ, პარტნიორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი უფლება იზღუდება და შესაბამისად, უნდა არსებობდეს ამის სათანადო საფუძველი და მეორე მხრივ, თუ საჭირო გახდება საზოგადოების მიერ თავის დაცვა სასამართლოს გზით, დასაბუთება უნდა იყოს ადეკვატური, რათა საზოგადოებას, მიუხედავად გონივრული ეჭვისა, არ მოუწიოს ინფორმაციის გაცემა, რაც, საბოლოო ჯამში, მას დააზარალებს.

რა მიიჩნევა ან შესაძლოა მიჩნეულ იქნეს საზოგადოების არსებითი ინტერესის ხელყოფის რისკად, ბუნებრივია, შეფასების საგანია თითოეულ საზოგადოებასთან მიმართებით. თუმცა ინფორმაციის არაუფლებამოსილი პირებისათვის გადაცემის ეჭვი, რომელთაც შესაძლოა ინფორმაცია არამიზნობრივად გამოიყენონ, ზიანი მიაყენონ საზოგადოებას, როგორც ეკონომიკური, ასევე რეპუტაცი-

²¹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2018 წლის 11 ივლისის №2ბ/5964-17 განჩინება.

²² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 28 სექტემბრის №ას-54-2022 განჩინება.

²³ იქვე.

ული კუთხით, ცალსახად არსებით ინტერესად უნდა შეფასდეს. საზოგადოების შესაძლო ზიანი შესაძლოა გამოიხატოს როგორც მატერიალური, ისე არამატერიალური სახით.²⁴ ასევე, იმავე კატეგორიაში მოექცევა, თუ პარტნიორი აპირებს ინფორმაციის კონკურენტებისათვის მიწოდებას და საქმე ეხება საწარმოო, კომერციულ ან სხვა სახის საიდუმლოებებს, რაც არ ექვემდებარება გამოქვეყნებას და საზოგადოების საქმიანობის არსებითი ნაწილია.

„მენარმეთა შესახებ“ კანონის 146-ე მუხლის მე-2 პუნქტი აკეთებს დათქმას, – თუ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია საჯაროდ, დასაშვებია მის გაცემაზე უარის თქმა. აღნიშნული ჩანაწერი არაა იმპერატიული მოთხოვნა და საზოგადოების ხელმძღვანელმა ორგანომ უნდა გადაწყვიტოს საკითხი, ასევე შესაძლოა ეს საკითხი წესდებით მოწესრიგდეს. საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, არსებობს კონკრეტული ტიპის ინფორმაცია, რაც პერიოდულად ექვემდებარება გამოქვეყნებას. მაგალითად, „ბულალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული ინფორმაცია, რომელიც მიემართება საზოგადოებას კანონით გათვალისწინებული კრიტერიუმების დაკმაყოფილების შემთხვევაში. ასევე, მარეგისტრირებული ორგანოს მიერ ღია საზოგადოებასთან დაკავშირებული გარკვეული ინფორმაცია, როგორცაა, მისი სარეგისტრაციო მონაცემები, წესდება და ა.შ. მსგავსი ინფორმაციის მოპოვება თავისუფლად შეუძლია ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს.

ქართული სამართლის მსგავსად, გერმანული კანონმდებლობაც უშვებს ინფორმაციის გაცემაზე უარს საზოგადოების საუკეთესო ინტერესის დაცვის მიზნით. თუმცა მთავარი განსხვავება ორ მონესრიგებას შორის ისაა, რომ „შეზღუდული პასუხისმგებლობის შესახებ“ გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის კანონის 51(a)-ე მუხლი უარის შესაძლებლობას აფუძნებს არა მხოლოდ მთავარი საწარმოსათვის პოტენციური ზიანის მიყენების ეჭვის არსებობისას, არამედ იმავე მიდგომას ავრცელებს ძირითად საწარმოსთან დაკავშირებულ საწარმოებზეც.²⁵ მიუხედავად ქართულ კანონმდებლობაში მსგავსი ჩანაწერის არარსებობისა, განმარტების გზით შესაძლებელია ინფორმაციის მიღებაზე უარი პარტნიორს დაკავშირებული საწარმოსათვის შესაძლო ზიანის მიყენების საფუძვლითაც ეთქვას (ბუნებრივია, სათანადო დასაბუთების პირობებში). არსებული სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ ქართულ სინამდვილეში უარის თქმა იმდენად ბანალური საფუძვლით ხდება, სასამართლოს ხშირად მხოლოდ მნიშვნელოვან უფლებაზე ხაზგასმით შემოიფარგლება და არსებითად უარის საფუძვლიანობაზე არც კი მსჯელობს.

²⁴ ჯუღელი გ., გიგუაშვილი გ., განმარტებები „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე, თბილისი, 2021, 147.

²⁵ Römermann V., in GmbH-Gesetz Kommentar, L. Michalski, A. Heidiger, S. Leible, J. Schmidt (Hrsg.), 3. Auflage, München, 2017, §51a, m. 174-176.

„მენარმეთა შესახებ“ კანონით პირდაპირ გათვალისწინებული შესაძლებლობის გარდა, უარის თქმის შესაძლებლობას აფუძნებს დოკუმენტაციის გადაცემის ფაქტობრივი შეუძლებლობაც.²⁶ მსგავსი მდგომარეობა შესაძლოა გამოიწვიოს დოკუმენტების განადგურებამ, მოპარვამ და ა.შ.

III. საერთო კრება, რომორც კოლექტიური კონტროლის განხორციელების საშუალება

საერთო კრება საზოგადოების ერთ-ერთი ორგანოა,²⁷ რომლის უფლებამოსილებებიც განერილია კანონით, თუმცა შესაძლოა იგი გაფართოვდეს წესდების საფუძველზე.²⁸ საერთო კრებაზე ფორმირდება საზოგადოების ნება პარტნიორების ჩართულობით. საერთო კრება, მისი ბუნებიდან გამომდინარე, საზოგადოების ყოველდღიური ცხოვრების მიმდინარეობაში ნაკლებ როლს ასრულებს. თუმცა ხელმძღვანელმა ორგანომ ყოველდღიური საქმიანობის წარმართვა სწორედ საერთო კრების მიერ ფორმირებული ნების საფუძველზე უნდა განახორციელოს.

საერთო კრება იმართება კონკრეტული დღის წესრიგის მიხედვით, რაც სავალდებულო საკანონმდებლო მოთხოვნაა.²⁹ პარტნიორთა საერთო კრების მიერ აღნიშნული ნების ფორმირების გარდა, საზოგადოების საქმიანობაზე პარტნიორები კოლექტიურ კონტროლსა და შემოწმებას ახორციელებენ. სწორედ ამ კონტექსტიდან გამომდინარე, კონტროლის სათანადოდ განხორციელების მიზნით, „მენარმეთა შესახებ“ კანონის 127-ე მუხლის მე-5 პუნქტით, პარტნიორს აქვს უფლება, მოითხოვოს დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების შესახებ განმარტებები და ასევე, წარადგინოს საკუთარი მოსაზრება. თუ პარტნიორი შესაბამის მოთხოვნას წერილობით ყველაზე ცოტა საერთო კრების გამართვამდე სამი დღით ადრე წარადგენს, იგი აუცილებლად უნდა დაკმაყოფილდეს ან შეიტანონ დღის წესრიგში. კანონი არჩევანის საშუალებას აძლევს ხელმძღვანელ ორგანოს, რადგან საკითხის/საკითხების კომპლექსურობიდან გამომდინარე, მათი განხილვა შესაძლოა ვერ მოხერხდეს საერთო კრებამდე ან/და სწორედ საკითხის სიმწვავემ პოტენციურად განაპირობოს სხვა პარტნიორების დაინტერესებაც, ამიტომ უმჯობესი იყოს მისი დღის წესრიგში შეტანა. საერთო კრების დღის წესრიგით გათვალისწინებულ

²⁶ ქავთარაძე ს., *Due Diligence*-ი და მასთან დაკავშირებული ინფორმაციის უფლება კაპიტალური საზოგადოებაში (შედარებითსამართლებრივი ანალიზი), სადისერტაციო ნაშრომი, თბილისი, 2021, 207.

²⁷ „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 35-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

²⁸ იქვე, 36-ე მუხლის მე-5 პუნქტი.

²⁹ იქვე, 127-ე მუხლის მე-4 პუნქტი.

საკითხებზე ახსნა-განმარტებების წარდგენისა თუ დღის წესრიგში დამატებითი საკითხოს მოთხოვნის უფლება აქვს ნებისმიერ პარტნიორს, მიუხედავად საზოგადოებაში მათი წილობრივი მონაწილეობისა. აღნიშნული მისასაღმებელია, რადგან მინორიტარ პარტნიორსაც უჩნდება საკუთარი მოსაზრებების გამოსატყვის შესაძლებლობა. ამასთან, თუ პარტნიორს გარკვეული მიზეზების გამო შეზღუდული აქვს ხმის უფლება, მას მაინც არ ერთმევა საერთო კრების დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებთან დაკავშირებით კითხვის დასმის შესაძლებლობა.³⁰

მოცემული ნორმა, ერთი მხრივ, უპირობოდ რთავს ნებას პარტნიორს, გამოხატოს ინტერესი დღის წესრიგით გათვალისწინებული საკითხების მიმართ, თუმცა, მეორე მხრივ, უფლება შეზღუდული ხასიათისაა, რადგან ინტერესი უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ იმ საკითხებით, რაც გათვალისწინებულია დღის წესრიგით და მათ ვერ გასცდება. ამასთან, გასათვალისწინებელია, რომ საერთო კრება არ იმართება ხშირად, რაც ასევე ერთგვარი შეზღუდვაა უფლების განხორციელების კუთხით. შესაბამისად, კანონის 146-ე მუხლით პარტნიორისათვის მინიჭებული უფლება ბევრად უფრო ფართოა და იმავდროულად, არ არის დროში ან რაოდენობაში როგორმე შეზღუდული. თუმცა უნდა გამოიყოს ის გარემოება, რომ საერთო კრების დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებთან დაკავშირებით ხდება განმარტებების მიღება, რამაც შესაძლოა გაამარტივოს პარტნიორების მიერ გადაწყვეტილების მიღების პროცესი, ხოლო კანონის 146-ე მუხლით გათვალისწინებული ინფორმაციის მიღების უფლებას მსგავსი ხასიათის განმარტებების მიღება არ ახასიათებს. ამ შემთხვევაში თავად პარტნიორია ვალდებული შეისწავლოს, დაამუშაოს და შესაბამისი დასკვნები გააკეთოს წარდგენილი ინფორმაციიდან.

კანონის 127-ე მუხლით გათვალისწინებული ინფორმაციის მიღების უფლებასაც არ გააჩნია აბსოლუტური ხასიათი და მისი შეზღუდვა ამავე მუხლითაა გათვალისწინებული. ხელმძღვანელი ორგანო უფლებამოსილია, უარი უთხრას პარტნიორს როგორც განმარტებების წარდგენაზე, ასევე საკითხის დღის წესრიგში შეტანაზე საზოგადოების არსებითი ინტერესის დაცვის მიზნებისათვის. სავალდებულოა უარი დასაბუთებული იყოს წერილობით. შეზღუდვა უნდა იყოს ყოველთვის უკიდურესი აუცილებლობით გამოწვეული და საზოგადოების ინტერესების დაცვა სხვა, უფრო მსუბუქი და ნაკლებად შეზღუდული ხასიათის ქმედებით არ უნდა იყოს შესაძლებელი. უარის თქმის წერილობითი დასაბუთების არსებობა, ისევე, როგორც კანონის 146-ე მუხლით გათვალისწინებული ინფორმაციის მიღების უფლებისას, ორივე მხარის დაცვას ემსახურება.

³⁰ ჯუღელი გ., გიგუაშვილი გ., განმარტებები „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე, თბილისი, 2021, 147.

IV. დასკვნა

ნაშრომში მიმოხილულია პარტნიორის მიერ კონტროლისა და შემოწმების განხორციელების უფლების კონკრეტული გამოხატულებები, ინფორმაციის მიღების უფლება საერთო კრების დღის წესრიგით გათვალისწინებულ საკითხებზე და არა მარტო. ინფორმაციის მიღების უფლება პარტნიორის ხელთ არსებული მნიშვნელოვანი სამართლებრივი ბერკეტია, რომლის სწორად გამოყენების შემთხვევაში პარტნიორს ეძლევა შესაძლებლობა მიიღოს ინფორმირებული გადაწყვეტილება და აქტიურად ჩაერთოს საზოგადოებაში მიმდინარე მოვლენებში.

მართალია, ინფორმაციის მიღების უფლება არაა აბსოლუტური ხასიათის და თავად „მენარმეთა შესახებ“ კანონი იცნობს მისი შეზღუდვის შესაძლებლობებს, თუმცა კანონს მტკიცების ტვირთი გადააქვს საზოგადოების ხელმძღვანელ ორგანოზე, რომელმაც უნდა დაასაბუთოს, საზოგადოების რა არსებითი ინტერესის შეზღუდვის საფრთხე არსებობს ინფორმაციის გაცემის პირობებში. უარის თქმის წერილობითი დასაბუთების ვალდებულება ასევე დამატებითი ტვირთია ხელმძღვანელი ორგანოსათვის, რადგან უარი ხშირ შემთხვევაში საჩივრდება სასამართლოში. ქართული სასამართლოები უპირობოდ ცნობენ და აღიარებენ ინფორმაციის მიღების უფლების მნიშვნელობას, რაც ცალსახად მისასაღმებელი გარემოებაა.

იმის გათვალისწინებით, რომ ძლიერი საზოგადოებების არსებობა არსებითად მნიშვნელოვანია ქვეყნის ეკონომიკური და ასევე სამართლებრივი გაძლიერებისათვის, მნიშვნელოვანია, პარტნიორები მათთვის კანონმდებლობით მინიჭებულ უფლებებს მართებულად აღიქვამდნენ და იყენებდნენ. აღნიშნული არა მხოლოდ ბევრ რისკს დააზღვევს, არამედ მისცემს მათ დროულად რეაგირების საშუალებას.